

"הלילה אנחנו קוראים שירים" עם פרסום שלושת הכרכים של מְלֹחַל שירת מאיר ויזלטיר

לאחרונה כינס מאיר ויזלטיר את שיריו בשלושה כרכים המקיפים 50 שנות יצירה (1959-2009). לרגל פרסום הכרך השלישי הכנתי מילון קצר ותמציתי הנוגע בדרכים שונות בעולמו השירי. הנה הוא לפניכם, חלקי כדרכם של דברים מסוג זה, אבל ערוך בהוקרה לאחד המשוררים המעולים ורבי ההשפעה בשירה העברית החדשה.

אלוהים. דומה שאין בשירה העברית של "דור המדינה" משורר שבא חשבון נוקב יותר עם האלוהות מאשר מאיר ויזלטיר שהמטיר על האל אש וגופרית של דימויים דרוקטיביים-פוגעניים. בשיר 'אדושם', מתוך הספר *קח*, האל הנישא על גב עמו בגלות מדומה ל"מצה שלא נאפתה כל צרכה" ובבית החותם מתואר כך: "וימלוך עליהם, אל בלי שיינים, פני זקנה בלה ועצמות עששות /- אדושם ימלוך מדור לדור, אדושם ימלוך לעולם ועד" (עמ' 79). בשיר 'הו רדו רדו רדו' הים מתואר כ"ממלא את המחבת/ אשר הלחים אלוהים/ להכין בו חביתה" (*דבר אופטימי, עשיית שירים*, עמ' 76). באחד הביטויים היותר מעודנים, בסיום השיר 'תנ"ך בתמונות', באותו הספר "אלוהים/ נעשה המיה/ מסוגנת על-ידי בחור מתקוע או מענתות" (עמ' 107). וכעבור עשר שנים, בספר *מכתבים ושירים אחרים*: "והאל שבדינו אי-פעם, ארץ-אפיים ומהיר-חמה, מאפיר במקום נפלו כמו עץ ישן אכול רימה" (עמ' 67). ומקץ עוד עשור וחצי בספר *שירים איטיים*: "ירושלים, ספסל האבן/ של אלוהים. אבל אלוהים לא יושב שם. על ספסל האבן החיוורת יושב לו/ סוחר קטניות מוסלמי" ('ירושלים 3000', עמ' 41). (וראו בהמשך הערך "דת").

ביאליק. אולי לא הקישור המיידני לשירתו של מאיר ויזלטיר ובכל זאת חלק מיכולת התוכחה, הזעם וההטחה הגיעו אליו משירתו של המשורר הלאומי. כל מי שקורא שורות כמו "אני לחצתי את הידיים הצואות/ בימים שימיני היתה אמת ואמונה/ אני לחצתי את ידי הסרסורים/ והיטבתי פנים למקרקרי הנשמה" או "אין לי מילה להגיד על הקברים/ עכשיו, משמולאו ונסתמו/ היו לי מילים כאשר עמדו ריקים, כאשר רק נסתמנו" (*דבר אופטימי, עשיית שירים*, עמ' 74) לא יכול שלא לחשוב על המנעד של ביאליק. תיאור הכלבים ה"מתרוצצים עם כף יד איש בפה" מנובמבר 1973, ממחזור שירי המספר והזעם על מלחמת יום הכיפורים, מזכיר את הכלבים מ'בעיר ההרעה'. אמנם השפה פחות גבוהה אבל הפנייה הרטורית בלשון רבים אינה מאפשרת טעות: "פרצופכם לא נעם לי מן ההתחלה... עתידותכם נראו לי מפוקפקים... ראיתי איך אתם מזהמים את הסובב בלי מעצור" ('המזבלה בשנת 2000', *מוצא אל הים*, עמ' 51). נראה שאת הזעם של ביאליק מצא ויזלטיר ביתר קלות מאשר את מראות השתייה האחרים, כפי שהתוודה ב*מוצא אל הים*: "לשווא חיפשתי// את הבריכה של ביאליק/ בפרדסים/ סביב נתניה"

(עמ' 57). (על נתניה ראו באותו נ').

גבריות. שירת ויזלטיר על תובנותיה, יצריותה וניסוחיה עולה מגרונה של גבר שנע בין עדינות בנוסח "היא העירה אותי בשתי נשיקות/ על לחיי לפנות בוקר" ('לפנות בוקר', *מאה שירים*, עמ' 30) לגילויי אלימות מינית מחפצנת מסוג "מה אדבה, מה אומר:/ אני רואה כך רק נדן אחד/ שניתן לנעוץ בו דגל" ('מחשבת קיט', *דבר אופטימי, עשיית שירים*, עמ' 16). אזור החלציים הגברי והאקט המיני העילאי או הנחות נזכרים שוב ושוב בין אם בשיר הומוריסטי-נקמני כמו 'חרוזים: אני מבזבז': "הבחורה שכתבתי לה שיר/ מזויינת עכשיו עם חזיר" (*קח*, עמ' 95) או בשורות טרגיות-הגותיות כמו "הו זקפה מרוסקת/ של הרוח שהיה לבשר שהיה לרוח" ('המ.כ.ש.', *מוצא אל הים*, עמ' 29). ויזלטיר מציע לקוראים ארוטיקה זכרית מודרניסטית-אורבאנית הקרובה ברוחה לימינו. הוא אחראי לכמה מתיאורי המשגל והבתר-משגל המעודנים ביותר אך גם לכמה מרגעי הרחייה המינית כמו ב'סונטה, שדי הקוקסינל' שם מתואר המין בחצר התל-אביבית כך: "ובה [בחצר] נמכר לחלוח של קירבה, למוץ בסתר משהו חמים /- את שדי הקוקסינל המולחמים" (*מכתבים ושירים אחרים*, עמ' 99).

דת. חשבון ארוך יש לויזלטיר עם הדת ועם הדתיים. בכל תקופות יצירתו אפשר למצוא שירים שתוקפים את הדת כמו גם את נציגיה באופן חזיתי, אלים ובלתי מתפשר. בין אם בהטחה בנוסח "ורק הדת, כטענת אפולונו/ שומרת על טריות של סטיק-חזיר" ('סונטה ליום-הולדת', *קח*, עמ' 62) או כמו בשיר המעולה 'משאלה' מאותו הספר, שבו מתואר האופן שבו היה רוצה להיקבר בידי ידידיו ולא בידי נציגי הממסד הדתי. כאן מגיעים הדברים לכמה מתיאורי המשטמה הקיצוניים כלפי אנשי חברה קדישא שהם "העורבים השחורים/ המטלטלים פגרים אֵלֵי קברים" או נבלים המטרטרים את המריצה שעליה נח המת במסילת כורכה, מברכים את "ברכות הפיגולים" ומקיימים "את פרכת הגולל עם פרכת הקריעה" (שם, עמ' 29). דומה שעם השנים לא התרככה גישה זו והמשורר נשאר נאמן לעצמו כמשוררה הגדול של הכפירה.

השפעות. מניין בא ויזלטיר אל סגנונו האישי? הזכרתי כבר את ביאליק אולם בשירה העברית שקדמה לו ניכר כי יצא, בין השאר, מירכם של אבידן הקובור-פוטוריסטי-אורבאני ה"אלים" ושל זך אורח-העולם-הגדול ה"מעורן". אפשר לצטט עשרות שורות, דימויים וחרוזים אבל הדברים ידועים. נוסיף לזה עמקות פוליטית-חברתית-קיומית מבית מדרשו של אודן ומורבידיות מהולה באהבת ותיעוב חיי הכרך בנוסח בודלר (משוררים שאת הקרבה אליהם חשף, בין השאר, בתרגומיו שנכללו בספר *פגימות*) והתמונה מתבהרת. בתורה השפיעה שירת ויזלטיר על עשרות משוררים בישראל. אפילו קודמיו כמו אבות ישורון ואורי ברנשטיין לקחו אותה בחשבון בשירתם משנות השבעים ואילך. רבים מאלה שבאו אחריו נטלו ממנה נימות, מוטיבים, דימויים, נושאים או סמלים, חלקם מתוך אנטי תיזה ומרידה ברכיבים שונים של עולמה או לשונה. בין השמות אפשר למנות את רוני סומק, יצחק לאור, יוסף שרון, מרדכי גלילי, דן ערמון, אלון אלטרס, אלי הירש, רובי שונברגר, חזי לסקלי, יוחאי אופנהיימר, כותב שורות אלה ורבים אחרים. מטבע הדברים שירתו הגברית הקימה לעצמה יותר ממשיכים מממשיכות, אם כי גם משוררות כמאיה בז'רנו, אפרת מישורי, חגית גרוסמן ואחרות למדו ממנה אי-אלו דברים.

ולך. בין הדברים הרבים שנאמרו ונכתבו על הקשר בין מאיר ויזלטיר ליונה וולך יש עובדות כהווייתן וגם אי-דיוקים ושיבושים. שני יוצרים טוטאליים שונים מאוד בחווייתיהם, במחשבתם על העולם, על אנשים, על שירים ועל לשון השירה. ועם זאת, שניים שיתמות המלחמה נגסה בעולמם. ויזלטיר איבד את אביו ששרת בצבא האדום בלנינגרד

מאיר ויזלטיר, צילמה חגית גרוסמן

בתקופת מלחה"ע השנייה. וולך איבדה את אביה במלחמת העצמאות. אין עוררין על כך שבלי שניהם השירה העברית של חמישים השנים האחרונות היתה נראית אחרת לגמרי. על היחס המיוחד שהגה לה ויזלטיר במשך כל השנים יעידו שני שירים שהקדיש לה בהפרש של עשורים. הראשון 'לראות הקלו המים' מתוך קצ עם ההקדשה הנרגשת "ל.י. באהבה תמיד" וכעבור עשרים שנה בספר מחסן השיר 'הו', שהוגדר בידי מחברו במילים "במקום רצוניה" והוא, כך נדמה, לועג לביוגרפיה שחיבר יגאל סרנה על יונה וולך: "אני/ קורא בספרו של הבחור/ הוא מסתכל בך, כמו אחרים לפניו/ במשקפי מיקי מאוז, בעיני עגל. לא/ שאת יוצאת רע. את לא/ יוצאת בכלל. שומדבר לא יוצא" (מחסן, עמ' 102).

יתמות. כפי שהזכרתי לעיל, כרבים מבני דורו ומאלה שקדמו להם – רביקוביץ וזך, וולך והורביץ – גם ויזלטיר יתום מאב. בניגוד לרביקוביץ ולהורביץ הנושא הזה לא תפס מקום מרכזי במכלול יצירתו (אולי בגלל שלא היה לו זיכרון ממשי מאביו) אם כי בוודאי השפיע על ראיית העולם שלו. דמותו של האב מבליחה בדיוקן רב-עוצמה בשיר על אמו 'ראיסה מרקופנה': "אני רואה את אחיותי בוהות/ אחרנית אל עבר חייהן/ שלא עברו בטוב/ שתי אחיות בכירות הן, אך אבי/ הביט מעל לראשיהן, ייחל לָפֶן/ וכשנולד הבן רקד אבי כמו דוב/ אבל ריקוד רוסי. היה איש טוב, נאף קצת ועבד הרבה, אהב/ לרקוד, לשמוע תקליטים וקצת משקה/ אך כשגויס אמר בקול מוכה/ שלא ישוב. נכון." (מאה שירים, עמ' 70-71).

כמיהה. כידוע, שירת ויזלטיר מתרחקת ככל האפשר מרגשנות. אבל יש שהכמיהות חזקות מכל צחיחות שתכפה עליהן היד הכותבת. הדבר ניכר בעיקר בכל הנוגע לנופי ילדות. שם תיאורי הטבע היפים מהולים בתמימות ובארוס ומגיעים לקצה העדינות השירית. הנה הכיסופים אל העבר בשיר החותם את המחזור 'שלוש סונטות מנוף ילדות' מתוך **מכתבים ושירים אחרים** (וראו בהמשך באות ס'): "מרוץ רגלייך הקלות בחול/ המלובן, לפני שלושים שנה/ הרקיד את סודותי, הזמן שינה/ אותך ודאי ללא הכר. לשאול/ מה הם חייך, איפה את היום/ לא יעלה על דעתי המנוסה/ הן גם אני מין בהמת-משא, אני מכיר את גזר חיינו האיום/ אך די שאעצום את שתי עיני/ ברגע מכוון ולא-צפוי/ החול אופף אותי, צח ואפור/ ואת, צוחקת לכברות רעיוני/ רצה אלי, כמו אין הזמן כפוי/ עלינו כלל, והטירוף שפוי" (עמ' 93).

לבנון. את מלחמת לבנון הראשונה ניבא ויזלטיר בשירו הנודע 'המשך יבוא' מתוך הספר **מוצא אל הים**. שיר פוליטי מן ה-2 באפריל 1978 שנכתב במהלך מבצע "ליטני", הפלישה הישראלית הראשונה ללבנון. הוא מתחיל בשורה הפסקנית: "המלחמה היא המשכה של המדיניות" ומסתיים בנבואה שהגשימה את עצמה ארבע שנים מאוחר יותר: "במלחמה שכונתה בצירוף האוקסימורוני 'מלחמת שלום הגליל': 'השירה היא היפוכה של האמירה, בדרום הלבנון וגם בגליל העליון'. על כן הנאמר כמו לא נאמר/ ועוד נצא למלחמה בלבנון" (עמ' 56). ואכן יצאנו ונפגענו. בהמשך יקדיש המשורר כמה משיריו הפוליטיים החזקים ביותר ל"נפלאותיה" של המלחמה הנואלת הזאת ובראשם החטיבה רבת העוצמה "בעד ונגד" בספר **מכתבים ושירים אחרים**.

מכלול שירים. לא "מבחר", לא "מבחר וחדשים", לא "השירים", לא "כל שירי", לא "כל השירים עד כה". אף לא כל נוסח אחר שמקובל

זיון. אחת המילים השנואות עלי בדיבור העברי, קל וחומר בשירה. כמעט שאי אפשר לצאת ב"כבוד" משיד שמופיע בו השורש ז.י.ג. אבל יש גם יוצאי דופן. כמו 'ארון מנוחה' של אבות ישורון וכמו השיר הבא של ויזלטיר, שמחליף את הרומנטיקה של חליפת מכתבים מלאת כיסופים באנטי-רומנטיות בת זמננו: "'הזיון שלנו', אמרה/ כאילו/ 'הילד שלנו' וברור// כי בנעימה הנכונה של צירוף המילים/ הובלעה להפליא הגדרה מדויקת/ הווה אומר, מצב של בני-אדם/ עם זיכרון אחד של זיון אחד/ במקום צרור מכתבים הדוק בגומי" (2 nudes, דבר אופטימי, עשיית שירים, עמ' 102). בשיריו המאוחרים השורש ז.י.ג. לא כל-כך עובר (ראו למשל באחרים משירי **מחסן**). ובכל זאת, גם ויזלטיר נזקק למכתבים ולא היה מוכן לוותר עליהם כפי שמלמדת חטיבת השירים המופתית שפותחת את **מכתבים ושירים אחרים**, מפסגות יצירתו השירית.

חומריות. שירת ויזלטיר מלאה בחומרי העולם ובעיסוק חומרי מתמיד במחזורי החיים ובכלייהם. "להקיש חומרים זה בזה ולהאזין/ למצלול קולות ולהקשיב" או "חנך את עצמך/ אל תוך החומר של העולם" (מוצא אל הים, עמ' 59). חומרים עירוניים כמו רחובות, אוטובוסים, מוניות, רשתות חשמל, גשרים, בניינים, בודקה, תקרות, מנורות; חומרים ימיים כמו אוניות, ספינות, הים התיכון, גלים, סירנות; וחומרים מתחום הטבע – פרדסים, ברושים, חרובים, ציפורים, אדמה חרוכת קיץ – מנכיחים את השירים בחיינו, כמו פיסת נוף חד-פעמית, כמו חלקת נדל"ן גדולה שאי-אפשר לעקוף. ב'סונטה: מודרניסט' בספר **מרודים וסונטות** נפתח דיוקנו של המשורר בתיאור מקומו בין חומרי העולם: "המאובנים בשרה האבנים/ כבר לא זוכרים דבר. רק הפוסע/ בין החתחתים, רק איש הדם החם/ סוקר אותם בעיני בשר" (עמ' 92).

טובים. גם בקריאה בפעם המי יודע כמה השירים הללו, שנכתבו בחלקם לפני עשרות שנים, טובים כביום היכתבם. משהו בנימתם האנטי-רגשנית, בדימויים הגשמיים, במקצביהם הלא מתייפיים מחזיק מעמד. הברזל איננו מחליד. הבטון איננו נגס. כאילו המשורר ציווה על עצמו לעמוד במבחני הקשיחות שעליהם כתב בשירו הנודע 'קח'. רבים מהם שומרים על רעננות ועל רצינות, אולי מסוג זאת שבה פותח השיר 'אדם חייב': "אדם חייב לדעת שהוא חי ברצינות, כלומר/ המוות ישיגנו" (דבר אופטימי, עשיית שירים, עמ' 113). השירים כדרכם מתנגדים למוות. פחות מבוועתים מפניו מאלה של אבירן, הרבה פחות מעורנים מאלה של זך. משהו בילד היתום, המהגר שגדל בסביבה זרה וקשה, הפך אותם לאגרוף. אם אצל עמיחי "גם האגרוף היה פעם כף יד פתוחה ואצבעות" דומה שוויזלטיר הגיח לעולם כשאגרופיו קפוצים בכוח.

יותר ממספר המילים/ בשירי, כולן/ אולי רק מחשבות/ חלפו בי יותר", (עמ' 34). טוב שאחת מן המחשבות הללו כמו גם אירוע בריאותי הביאו אותו להפסיק לעשן.

פוליטי ויזלטיר הוא מהמשוררים היותר פוליטיים שקמו לשירה העברית החדשה. אריה סיון העדיף לקרוא לזה "מעורבים" ודומני שצדק. בניגוד לוולך והורביץ, שחיו בארץ אבל קורוניה ואירועיה לא מצאו הד יסיר ביצירתם, אצל ויזלטיר אין אירוע היסטורי - יהודי, עברי או ישראלי - שלא זכה לביטוי הולם. חורבן, גלות, הגירה, שואה, מלחמות ישראל, פיגועים, כיבוש, גירוש, אינתיפאדה, הסתה, צביעות ממסדית, אדישות, כוחנות. ויזלטיר כתב על כל האירועים וכל התחושות. תמיד הגיב בעוצמה

רוני סומק; מאיר ויזלטיר, אוסף מוזיאון רמת גן לאמנות ישראלית

ובועם, ביקר, ניתח באזמל חז, האיר פינות אפלות והתרע על עוולות. תמיד בניסוחים חד-פעמיים שנחקקים בזיכרון ואינם מרפים: "אשוויץ, שמעתי שאת במורה" (מאה שירים, עמ' 61); "שנתיים לפני החורבן/ לא קראו לחורבן חורבן/ שנתיים לפני השואה/ לא היה לה שם" (מלים, קח, עמ' 82); "אם לא תהיה ירושלים, מה יעשו בשיר על ירושלים?" (שיר על ירושלים, קח, עמ' 83); "איך לי מילה להגיד על הקברים/ עכשיו, משמולאו ונסתמו", "הרדיו אומר קדיש, ופרנסי ציבור נוסעים/ מהלוויה להלוויה/ בהספדים ממונעים, בנאומו זעם להרעים/ ולחשל העויה" (דבר אופטימי, עשיית שירים, עמ' 74; עמ' 54). זה רק חלק קטן ממצאי שהוטבע עמוק בתודעתם של קוראים וכותבים רבים.

ציונות. האם יצירתו של ויזלטיר, חתן פרס ישראל, היא אנטי-ציונית או פוסט-ציונית, שואלים את עצמם קוראים מסויימים. תלוי איזה שיר נדובב. יש שיביאו כראיה את השיר על שחרורה של טלי פחיתה: "בוקר טוב לך אחותנו, שרות ציפורים בשמי רמלה; גם את התעופפת על כנפי הדחפים/ למלט שביב חיים בארץ המוות, שרות ציפורים בשמי רמלה" (מרודים וסונטות, עמ' 82). ואחרי ציטוטו יוסיפו עשרות שורות ושירים שבהם המשורר נוגח בתפיסה המקדשת את המולדת, את סמליה, את הכיבוש, את מחנה הימין, את ברונת המלחמות ועוד. אבל באותו הספר עצמו מופיע, למשל, השיר 'עוד סיפור על תל אביב' הסוקר את מצבן של ערי אירופה בשנות מלחמת העולם השנייה ומיד לאחריה. השיר נחתם בתיאור העובדתי הבא: "בשנים ההן/ תל אביב הכה קטנה/ הכה פזורה, המנוקדת ככברה/ היתה גדולה בהרבה/ ממידותיה הארציות, גדולה מאי-פעם, היתה/ כרך אידיאלי בזעיר-אנפין/ ועיר שמחה ליהודים, לב פועם של חיים שניצלו ותקווה" (מרודים וסונטות, עמ' 31). כמובן שאין זה המנחן ציוני והתיאורים אינם חוגגים את ימי טרום המדינה, את ההעפלה וההקמה כמו בעידן היונה של אלתרמן, שאיתו יש לוויזלטיר כמה ויכוחים עקרוניים. עם זאת, הרי לכאן הגיע גם הפליט ויזלטיר וכאן קבע את מושבו. לכאן הוא שב מאנגליה, מאמריקה ומיפן וכאן הוא כותב את אהבתו הביקורתית-מיוסרת לתל-אביב עירו ולשאר אנשים ומקומות בישראל.

קח. הספר מ-1973 שבו נפתחו שנות השבעים בשירת ויזלטיר והחטיבה העצמאית, המובהקת והפורייה עד מאוד של יצירתו. לא עוד התחלות מהבהבות של בן ה-20 פלוס אלא פרישת כנפיים מרשימה של משורר בראשית שנות ה-30 לחייו. ובראש הדברים השיר הארספואטי המאתגר שנתן לספר את שמו, שיר שהפליאה לבצע להקת "כנסיית השכל" באלבום הבכורה שלה קח שירים (1994). ולצדו שירים נוספים שהפכו זה כבר לחלק מן הקאנון של השירה העברית ב'דור המדינה' - 'מזג אויר 2', מהיפים בשירי תל-אביב; 'אחאב', המתאר בפלסטיות

בעשרים השנים האחרונות על המקבצים והמכנסים את כל שירתם בחייהם או על מי שמקבץ אותה אחרי מות המחברים. גם בסוגיה זו ויזלטיר חייב ללכת בדרך משלו. לבחור מילה בעל גוון טכני ואנטי-פיוטי. כמו "מחסן", כמו "עשיית שירים". ובפונט עצום יחסית לכריכת הספר. שייראה למרחקים, כמו דמותו הגבוהה של המשורר שלפתע נגלית בתפארת רעמת השיבה בשדרות רוטשילד או באלנבי, בלב הטריטוריה שכה היטיב להגדיר בשיריו.

נתניה. 'רק מקומות חסרי אהבה זוכים לאהבה מוחלטת' כתב שמעון ארף בשירו 'שדרות'. מאיר ויזלטיר הקדים אותו בעשרות שנים כשחיבר את אחד משירי הילדות-נערו-התבגרות-האהובים עלי בשירה העברית. גם שירו קשור למקום כזה, שנדמה חסר אהבה עד שקוראים את שורותיו. הכוונה ל'כאן, בנתניה', שנדפס לראשונה ב"סקיצות ביוגרפיות" במאה שירים. כותרת השיר היא גם תחילתו ויש לקרוא אותו ברצף, החל בכותרת: "כאן, בנתניה/ זממנו את עתידנו, העיר הצעירה/ היתה זקנה דיה בשבילנו/ עשינו חשבון, כשנולדנו היתה בת שבע-עשרה/ היא יכלה להיות אִמְנוּ// היינו תנכיים, היינו קארלמאים/ בשבתות נדדנו בגבעות החול צפונה/ על צוקי הים/ סולם חלום קרקר עד ראש מגדל המים/ אמיצים עלינו, אמיצים/ על גליל הבטון הלוהט/ לכסנו מבט אל הים/ צעקנו בדממת השבת// צעקות כמנשרים ממוטסים/ צעקות על הקוצים החרוכים/ צעקות על השכונות הנמות/ מהבילות, לא יודעות מהחיים" (עמ' 72). הביטוי הסלנגי הדו-משמעי שמסיים את השיר תמיד לופת את לבי.

סונטות. ויזלטיר הוא אחד מכותבי הסונטות המחוננים והפוריים בשירה העברית החדשה. אחרי עמיחי ואבירן ודליה רביקוביץ ומשה דור ובן-ציון תומר הדגם הזה לא נעלם. אצל ויזלטיר הוא עבר שעות נוספות בכל נושא אפשרי וברבים מספריו. בשירי אהבה ומין (למשל, 'סונטה פיגומית' מתוך דבר אופטימי, עשיית שירים, או 'עוד ס' שקספירית' - 'אמרי נא לי, פרחינה עדינה' - הסקסיסטי-הומוריסטי מתוך מוצא אל הים); בשירי געגוע לנופי עבר (הזכרתי לעיל את הסונטות מנופי הילדות); בשירה הפוליטית (למשל, 'סונטה נגד המדובבים את הדם השפוף' מתוך מכתבים ושירים אחרים), בשירי קינה ומספר (למשל, 'סונטה אחרת' במכתבים ושירים אחרים או 'אפריל חדש, ושוב הקיץ: סונטות על התפלות שבגלגול שיחה עם המתים' מתוך מחסן) ועוד ועוד עד לספרים האחרונים. כמו כן חביבים עליו גם מכלולי סונטות, על פי רוב בצורת טריפטך, צורות המשמרות מהות בעולם מתפרק.

עישון. עשרות שנים של עישון זלגו מניה וביה גם לטקסטים רבים (ככמה תצלומים אפשר היה לתפוס את ויזלטיר בלא סיגריה בין אצבעותיו הארוכות או בזווית הפה?) ספק אם יש משורר עברי שהרבה לעסוק כמותו בפעילות הטריטוריאלי-התמכרותית הזאת: "... ישבו ויעשנו/ סיגריה במחיצת בשירי ודמותי" ('משאלה', קח, עמ' 29); "אתן לך סיגריה או מסרק" (על המשמר, קח, עמ' 26); "הפסקת עישון היא שלב בשיבה אל עישון/ להשחיר את הקיץ, לישון בימים ולעשן בלילות" (מחשבות אדמה בזרמת קיץ, מוצא אל הים, עמ' 10). השדה הסמנטי הזה פולש גם לתחומים אחרים כמו זה הארספואטי: "מילים כגפוררים שרופים מלוא קופסאות המוח" (מכתם תיאולוגי, קח, עמ' 72). והנה מחשבה מפחידה-משעשעת המופיעה בחלקו השני של 'שיר אחרון' בשירים איטיים: "עשיית חשבון: בימי חיי/ יותר מ-400,000 סיגריות. הרבה יותר/ מכל הנשיקות שנתתי/ גם קיבלתי מעודי, יותר מלחיצות היד, יותר מן הקילומטרו' שעשיתי/ ביבשה, בים ובאוויר/

הטקסט

אי נעימות / תרבות

הטקסט הוא כל מה שאני זוכר היום. הטקסט ושמי.
הומרוס, אומרים לי ידידי הבאים לבקר,
ספר לנו על השנים המפלאות, המהללות
עם חבריך המתים כשעוד היו מלאי חיים ותאוה,
ספר על המקומות הרחוקים, על טלטולי ההפלגות,
על הנשים היפהפיות באי היים, וגם בנות המקום –
על כל המראות שנגלו לעיניך
לפני בא העורון.

אבל אני כבר יכול לספר להם רק את הטקסט.
רוצים לשמע שוב על הקיקלופים ועל שירת הסירנות?
או אולי על שיחתו של אודיסאוס עם אבמיאוס,
רוצה החזירים הנעלה, שדבר פחכם באדם?
אגולל כל פרשה שחשקה בה נפשכם, כל שיר באודיסאה.

אך את הטקסט יוכלו לקרא מתוך הדף,
אם יתחשק להם. לכך אין הם צריכים אותי –
זמן רפה, עור, שזכרונו בוגד בו.

וטולסטוי הזקן צדק כמוכן. יש
משהו מבחיל בהתענגות התרבותית על התרבות
בטרקלינים מעצבים ביד אמן
לעשירונים העליונים האנינים.

ובלילות ארכים בערים הגדולות
בכרכים המשתרעים למרחקים מהבילים,
במצודות רפואה מתנשאות בקררות חננית,
מוארות להפליא בלי הפוגה,
אנשים חיים נאנחים
רועדים מתשוקה
מתעטפים
בפחד המות.

מתוך ספרו הבא של מאיר ויזלטיר, האדם הנדף, העתיד לצאת לאור באביב 2018

(סונטה מוארכת במות יצחק דנציגר, 'מוצא אל הים, עמ' 37). וגם
"חלודת הגדרות בעפר הצרוב... נשאנו על גבינו/ חמסין כשאת סירה
קלה/ חמסינים רבים נשאנו על רוותנו" (תזכיר צורני, דבר אופטימי,
עשיית שירים, עמ' 24).

תל-אביב. ויזלטיר הוא אחד הגדולים באוהביה בדורות שאחרי
אלתרמן. ועם זאת, גם הנוקב במבקריה. פעם שמרתי על בחינת מתכונת
בתיכון עירוני ד' בעיר שבו אני מלמד כרבע מאה. ניגשתי אל הקיר
שעליו נתלה לוח שנה שנערך לרגל חגיגות המאה להיווסדה של העיר.
רצה המקרה שהלוח היה פתוח בשיר 'יש לי סימפטיה' מתוך 'שרטוטים
תל-אביביים' (דבר אופטימי, עשיית שירים). וראה זה פלא. כבמעשה
קסמים כל השורות הביקורתיות על העיר ועל יושביה נעלמו כלא היו
ונשארנו רק עם ה"יש לי סימפטיה" הממותן. כאילו שוויזלטיר מסוגל
לאהוב את עירו מבלי להטיח בה. לחמול עליה מבלי לחבוט בה. ומה
היו עושים עורכי לוח השנה עם שורות אלימות כמו בשיר המוקדם
'מזג האוויר' שבו תל-אביב מדומה ל"אשה שהטילוה בבגדיה לאמבט/
בריונים עשו לה את זה" (קיצור שנות השישים, עמ' 97) או עם השיר
החזק 'מצוררים', ממכתבים ושירים אחרים, המבקר את יחסם של
פרנסי העיר לציירים ולמשוררים שגרים בה, שנים לפני "מקרה אבידן":
"כבכל עיר שאינה כפר/ גם בתל-אביב גוועים משוררים וציירים באין
מפריע" (עמ' 51). ויזלטיר אוהב את תל-אביב אך הוא רחוק מלהיות
עיוור לפגמיה ולמומיה. הוא משלב אוהב באלגיה, אהבה במבט אנליטי
מפוכח. בזה ייחודו. בכך עוצמת יצירתו.

מקפאית עורקים את קיצו של המלך; 'הערה', אף הוא מהארספואטיקה
המושכת של תקופה זו: "אני קבור מתחת לתלי תלים/ של תולדות
חיי" (עמ' 35); 'נערה מירושלים', משירי הדיוקן מכמירי הלב; 'מעשה
ביצחק', שיר הפדופיליה המזווע על ילד בחופשת קיץ שנופל קורבן
לסוטה מין; 'כתובת חשמל נעה', השיר שמפרק לרסיסים כל קונסנסוס
לאומי שאחרי מלחמת ששת הימים ורבים אחרים.

רגליים. הגפיים התחתונות הן איברים נוכחים מאוד אצל המשורר
שחלק משיריו נכתב, או לפחות נהגה, תוך כדי הליכה ברחובות ערים
קרובות ורחוקות, בנתיבי דרכים ובאיים. אני אוהב משפטים רבים
בשיריו הכרוכים בידיים, בקרסוליים, בכפות רגליים. למשל, משפט
נוקשה כמו 'גושי רגשות ישנים נמעכים/ בצעדי הכבד' (מוצא אל
הים, עמ' 79) או משפט אינטימי כמו "וכף רגלך אספה את קו האור
המסונן/ מבעד לתריס" (מחסן, עמ' 41) או משפט מכתמי כמו "לחשוב/
שהחוכמה היא זוג נעליים/ להתהלך בהן בעולם" (מחסן, עמ' 20).

שרב. כמו אלכסנדר פן לפניו גם ויזלטיר הגיע ממרחקי רוסיה הקפואה.
אולי מכאן רגשותו לחום הארצישראלי ונטייתו לציורי מזג אוויר
שרבי של קיצים חורכים. רבים הם המשפטים הרוחניים הללו המפוזרים
לאורכה ולרוחבה של שירתו. למשל, "שרב אביבי של מרץ כבר בחמש
בבוקר/ זהב הזריחה הזמני מבצבץ מאחורי חטוטרות הבתים" (מרץ,
דבר אופטימי, עשיית שירים, עמ' 96) או בקינה המעולה על יצחק
דנציגר: "... הגבעות/ המשתפלות כמו רחלים גועות/ בחום הקיץ, וארץ
מותכה/ שרופת קוצים ומיבשת סוד/ יורה אבק דוים-דום אל גווייתך..."